

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА

ШЕПІТЬКО ІРИНА ІВАНІВНА

УДК 343.138(477)

**СУДОВИЙ РОЗГЛЯД (СУДОВЕ СЛІДСТВО) В СИСТЕМІ
СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ПЕРШІЙ ІНСТАНЦІЇ**

12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза;
оперативно-розшукова діяльність»

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Львів – 2018

Дисертація є рукописом.

Робота виконана на кафедрі кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор **Грошевий Юрій Михайлович**, заслужений діяч науки і техніки України, академік Національної академії правових наук України;

доктор юридичних наук, професор **Капліна Оксана Володимирівна**, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, завідувач кафедри кримінального процесу, член-кореспондент Національної академії правових наук України.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор **Шумило Микола Єгорович**, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, професор кафедри правосуддя, заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Національної академії правових наук України;

доктор юридичних наук, професор **Басиста Ірина Володимирівна**, Львівський торговельно-економічний університет, професор кафедри кримінального права та процесу.

Захист відбудеться «27» червня 2018 р. о «10:00» год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.03 у Львівському національному університеті імені Івана Франка за адресою : 79000, м. Львів, вул. Січових Стрільців, 14 (зал засідань юридичного факультету, ауд. № 409).

З дисертацією можна ознайомитися у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою : 79005, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розіслано «26» травня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. О. Семків

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Сучасний стан державотворення в Україні пов'язаний із суттєвим реформуванням судової влади та системи правосуддя, формуванням в країні єдиної системи судоустрою та судочинства, що будується на засадах верховенства права і відповідає європейським стандартам. Реформа судової системи – передумова для руху суспільства у напрямку євроінтеграції. Важливим кроком до ефективного правосуддя є масштабні зміни до процесуального законодавства, спроби щодо запровадження електронного судочинства, створення Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи.

Конституція України проголошує, що правосуддя в Україні здійснюють виключно суди (ст. 124). Кожна людина має право на справедливий судовий розгляд. Відповідно до ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – КЗПЛ), кожен має право при встановленні обґрунтованості висунутого проти нього кримінального обвинувачення на справедливий і публічний розгляд в межах розумного строку незалежним і безстороннім судом, створеним на основі закону.

Актуальність обраної теми обумовлена необхідністю удосконалення процедури судового розгляду у кримінальних справах, оптимізації порядку дослідження доказів, застосування демократичних засад судового провадження. Існує нагальна потреба у вивченні практики проведення окремих судових дій у змагальному судовому розгляді, можливостей у наданні суду та дослідженні доказів сторонами кримінального провадження (стороною обвинувачення та стороною захисту).

Проблеми судового розгляду у кримінальному провадженні привертали увагу відомих вітчизняних та зарубіжних учених у галузі кримінального процесу: Ю. П. Алєніна, Л. Ю. Ароцкера, І. В. Басистої, В. В. Вапнярчука, Т. В. Варфоломєєвої, І. В. Гловюк, В. П. Гмирка, М. М. Гродзинського, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, Л. Д. Кокорева, Л. М. Лобойка, М. М. Михєєнка, В. Т. Нора, М. А. Погорецького, В. М. Савицького, С. М. Стахівського, М. С. Строговича, В. М. Трофимєнка, Л. Д. Удалової, І. Я. Фойницького, С. А. Шейфера, О. Г. Шило, М. Є. Шумила та ін. Останнім часом різним аспектам проведення окремих судових дій були присвячені праці таких учених, як О. С. Александров, М. Й. Вільгушинський, С. П. Гришин, Л. О. Зашляпін, В. О. Попєлюшко та ін.

Привернення уваги до проблем судового розгляду (судового слідства) у кримінальному провадженні у значній кількості наукових праць свідчить про наявність підвищеного інтересу до цієї проблематики, наявність дискусійних і невирішених питань теорії та практики судової діяльності.

Оновлення кримінального процесуального законодавства, запровадження змагальної процедури судового розгляду та новітніх механізмів дослідження доказів у кримінальному провадженні обумовлюють актуальність обраної теми дисертаційного дослідження та визначення саме цього напрямку наукового пошуку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження підготовлене на кафедрі кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого в межах цільової комплексної програми «Судова влада: проблеми організації та діяльності» (номер державної реєстрації 0111U000957). Тема дисертації «Судовий розгляд (судове слідство) в системі судового провадження у першій інстанції» затверджена вченою радою Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого (протокол № 5 від 19 грудня 1997 р.), перезатверджена на засіданні вченої ради Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (протокол № 4 від 20 грудня 2013 р.).

Мета й завдання дослідження. Метою роботи є отримання науково обґрунтованих результатів у вигляді положень та висновків щодо визначення порядку здійснення судового розгляду (судового слідства), системи судових дій та їх оптимального проведення, пошуку шляхів удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства України.

Відповідно до поставленої мети в роботі були визначені такі завдання:

- з'ясувати структуру, етапи, зміст судового розгляду у кримінальному провадженні та розглянути його види;
- визначити сутність судового слідства в структурі судового розгляду у кримінальному провадженні;
- встановити роль загальних засад кримінального провадження для процедури судового слідства в контексті судово-правової реформи;
- розглянути порядок з'ясування обставин кримінального провадження та здійснення перевірки їх доказами;
- з'ясувати підходи до розуміння категорії обсяг доказів та порядок їх дослідження у змагальному кримінальному провадженні;
- визначити поняття та ознаки судової дії, виокремити їх види та надати характеристики;
- дослідити порядок судового слідства у кримінальному провадженні;
- класифікувати (диференціювати) судові дії та визначити оптимальні шляхи щодо їх проведення під час судового розгляду;
- на підставі даного дослідження та узагальнення правозастосовної практики виявити недоліки правового регулювання процесуального порядку здійснення судового слідства і проведення окремих судових дій та

запропонувати способи (шляхи) їх усунення.

Об'єктом дослідження є кримінальні процесуальні відносини, що виникають і розвиваються під час судового розгляду у кримінальному провадженні.

Предметом дослідження є судовий розгляд (судове слідство) в системі судового провадження у першій інстанції.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження становить певна система філософських, загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання. Зокрема, історико-правовий метод використовувався для з'ясування тенденцій та розвитку інституту судового розгляду і судового слідства у вітчизняному та зарубіжному законодавстві; формально-логічний метод – під час конструювання категорій та дефініцій кримінальної процесуальної теорії; порівняльно-правовий – для порівняння процесуального законодавства України із законодавством інших країн, законодавством минулих періодів; соціологічний метод, який застосовувався під час проведення анкетування та інтерв'ювання суддів, прокурорів та адвокатів, а також узагальнення судової практики.

Нормативно-правову основу дослідження складають: Конституція України, міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, документи Ради Європи з питань здійснення кримінального судочинства, Закони України, рішення Конституційного Суду України, Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), постанови Пленуму Верховного Суду України та ін.

Емпіричну базу дослідження складають: результати опрацювання 120 вироків за кримінальними провадженнями, внесених до Єдиного державного реєстру судових рішень; результати анкетування 102 суддів місцевих та апеляційних судів різних областей України (Київської, Харківської, Дніпропетровської, Сумської, Полтавської, Закарпатської), 116 прокурорів, які підтримують публічне обвинувачення у судах, 108 адвокатів, які приймають участь у кримінальних провадженнях.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що подана праця є першим у вітчизняній правовій науці комплексним дослідженням проблем судового розгляду (судового слідства) в системі судового провадження у першій інстанції з урахуванням запровадження судово-правової реформи в Україні. До найбільш важливих положень, які містять наукову новизну, можуть бути віднесені:

Вперше:

- обґрунтовано доцільність виокремлення судового слідства в структурі судового розгляду за чинним кримінальним процесуальним законодавством України;

- надане авторське визначення поняття судового слідства як

найважливішого етапу судового розгляду, який являє собою пізнавальну судову діяльність щодо дослідження та оцінки фактичних даних (доказів) в умовах змагальності сторін кримінального провадження (сторони обвинувачення та сторони захисту), спрямовану на вирішення правового конфлікту, прагнення до відновлення справедливості;

- визначено сутність судових дій як елементів (компонентів) судового слідства і віднесено їх до процесуальних дій дослідницького (пізнавального) характеру; констатовано, що зміст судового слідства складається із системи судових дій;

- запропоновано поділяти судові дії за пізнавальною сутністю на дії вербального та невербального характеру, а також інші дії пізнавального характеру;

- аргументовано необхідність внесення змін до ч. 7 ст. 352 КПК України та встановлення законодавчої заборони на постановку навідних запитань під час перехресного допиту;

- запропоновано визначення поняття невербальних судових дій як процесуальних дій щодо дослідження доказів, які засновані на немовних засобах спілкування та отримання інформації за допомогою органів чуття учасниками кримінального провадження у змагальному судовому процесі;

- визначено доцільним запровадження процедури проведення судових дій «освідування» і «судовий експеримент» та сформульовано доповнення до КПК України (проект ст. 361-1 та 361-2 КПК України).

Удосконалено:

- теоретичні напрацювання щодо реалізації загальних засад кримінального провадження під час процедури судового слідства;

- положення щодо початку судового розгляду і оголошення обвинувального акта, що обумовлено зміненням процедури подання та дослідження доказів під час судового слідства;

- підходи щодо порядку проведення судового допиту, його характеристик та видів;

- порядок проведення змішаних (системних) судових дій: пред'явлення для впізнання, проведення експертизи за ухвалою суду та отримання зразків для експертизи;

- положення щодо порядку залучення спеціальних знань під час судового розгляду у змагальному кримінальному провадженні.

Набули подальшого розвитку:

- підходи до диференціації видів судового розгляду у кримінальному провадженні;

- положення щодо розуміння обсягу доказів та його співвідношення із предметом та межами доказування;

- підходи щодо співвідношення понять «дослідження доказів»,

«перевірка доказів» і «верифікація даних».

Практичне значення одержаних результатів. Викладені у дисертації положення, висновки і пропозиції можуть бути використані: а) у науково-дослідній роботі – для подальшого теоретичного дослідження проблем судового розгляду та порядку проведення окремих судових дій; б) у законотворчій діяльності – під час розроблення доповнень до КПК України, інших нормативно-правових актів щодо оптимізації судової діяльності; в) у правозастосовній діяльності – під час розроблення рекомендацій для суддів, прокурорів та адвокатів щодо здійснення їх практичної діяльності і виконання функцій під час судового розгляду; г) у навчальному процесі – під час викладання курсу кримінального процесу, підготовці підручників та навчальних посібників.

Апробація результатів дослідження. Дисертація виконана на кафедрі кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, обговорена на її засіданнях та рекомендована до захисту. Основні положення роботи оприлюднені на міжнародних і всеукраїнських конференціях, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми криміналістики» (м. Харків, Україна, 25-26 вересня 2003 р.); Першому Харківському кримінальному процесуальному полілозі «Кримінальний процес: сучасний вимір та перспективні тенденції», присвяченому 50-річчю кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого та 85-річчю від дня народження академіка Національної академії правових наук України Ю. М. Грошевого (м. Харків, Україна, 16 грудня 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Ароцкерівські читання», присвяченій 90-річчю від дня народження видатного вченого-криміналіста Л. Ю. Ароцкера (м. Полтава, Україна, 25 травня 2017 р.); XIII Міжнародній науково-практичній конференції «Criminalistics and forensic expertology: science, studies, practice» (м. Паланга, Литва, 14-16 вересня 2017 р.); Круглому столі «Моріц Маркович Гродзинський – засновник харківської школи кримінального процесуального права (до 130-річчя від дня народження)» (м. Харків, Україна, 30 листопада 2017 р.).

Публікації. Основні результати дисертації знайшли своє відображення у 7 наукових публікаціях, з яких – п'ять наукових статей, опубліковані у фахових наукових виданнях України, дві – в індексованому науковому виданні, а також тезах двох наукових доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації визначена її метою та завданнями, об'єктом та предметом дослідження. Дисертація складається із вступу, двох розділів, що містять чотири підрозділи та чотири пункти, висновків, списку використаних джерел та чотирьох додатків. Загальний обсяг роботи становить 269

сторінок, з них основний текст – 173 сторінки, список використаних джерел (318 найменувань) – 31 сторінка, додатки – 65 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується вибір теми дисертації та її актуальність, встановлюється зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначається мета і завдання, об'єкт і предмет дослідження, його методологія, формулюється наукова новизна одержаних результатів, теоретичне та практичне значення, надано дані про апробацію матеріалів дисертації, публікації та структуру наукової роботи.

Розділ 1. «Сутність судового розгляду (судового слідства) як етапу судового провадження у першій інстанції» складається з двох підрозділів, у яких визначається поняття та надається загальна характеристика судового розгляду (судового слідства), а також пропонується його теоретико-правова характеристика у контексті реалізації загальних засад кримінального провадження.

У підрозділі 1.1. «Поняття судового розгляду (судового слідства), його загальна характеристика, значення, види, межі та місце в системі стадій кримінального провадження» досліджено ознаки та зміст категорії «правосуддя», а також близьких до нього понять «правовладдя», «судоустрій», «судочинство», «судівництво», «судова діяльність». На цій підставі визначено сутність судового розгляду у кримінальному провадженні. Привернено увагу до можливостей здійснення окремих його видів (спрощеного і «in absentia», судового розгляду при особливому порядку провадження, провадженні із підсиленими процесуальними гарантіями тощо).

Вивчення змісту судового розгляду дозволило виокремити певні його етапи (або частини). Констатовано, що у чинному КПК України термін «судове слідство» не використовується. Аналіз кримінального процесуального законодавства свідчить про те, що незважаючи на відсутність цього терміну у законі, зміст цієї судової діяльності залишено і вона виявляється у пізнавальному характері та проведенні судових дій. Існує нагальна потреба не тільки у використанні даного терміну у науковому обігу, а й внесення відповідних змін до кримінального процесуального законодавства.

Результати анкетування суддів, прокурорів та адвокатів показують, що практичні працівники розуміють судове слідство як головну частину судового розгляду, коли перевіряються і досліджуються всі докази (33 % суддів, 50 % прокурорів, 34 % адвокатів), пізнавальну судову діяльність щодо дослідження й оцінки фактичних даних в умовах змагальності сторін

кримінального судочинства (47 % суддів, 29 % прокурорів, 55 % адвокатів), діяльність суду, що спрямована на дослідження фактичних обставин справи (18 % суддів, 21 % прокурорів, 11 % адвокатів). На питання опитувальника: чи задовольняє Вас процедура судового розгляду у кримінальному провадженні за чинним КПК України – негативну відповідь надали: 61 % суддів, 62 % прокурорів, 60 % адвокатів.

На підставі наукового аналізу надано визначення поняття судового слідства як найважливішого етапу судового розгляду, який являє собою пізнавальну судову діяльність щодо дослідження та оцінки фактичних даних (доказів) в умовах змагальності сторін кримінального провадження (сторони обвинувачення та сторони захисту), спрямовану на вирішення правового конфлікту, прагнення до відновлення справедливості.

Судове слідство має внутрішню структуру, його структурними елементами виступають судові дії – структурні елементи (компоненти) судового слідства у вигляді процесуальних дій пізнавального характеру, певної системи способів дії сторін кримінального провадження та суду у змагальному судовому провадженні, спрямованих на перевірку, дослідження та оцінку доказів. За результатами дослідження визначено систему судових дій, які можливо здійснювати під час судового розгляду (судового слідства).

Підрозділ 1.2. «Теоретико-правова характеристика судового розгляду (судового слідства) в контексті судово-правової реформи в Україні та реалізація загальних засад кримінального провадження, що обумовлюють правову організацію судового розгляду» містить науковий аналіз підходів щодо реалізації загальних засад кримінального провадження під час судового слідства. Розглянуто вплив на судовий розгляд таких засад, як доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень, змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості, безпосередність дослідження показань, речей і документів, диспозитивність, розумність строків. Зазначені загальні засади кримінального провадження фактично пронизують всю пізнавальну судову діяльність, визначають її спрямованість та параметри щодо проведення окремих судових дій.

У даному підрозділі докладно розглянуто прояв змагальності під час судового слідства та проведення судових дій. Функціональна роль сторони обвинувачення та сторони захисту визначається як їх активна діяльність. Підтримано позицію про «обмежену активність» суду у змагальному кримінальному провадженні. Суд не повинен підмінювати сторони під час судового розгляду або виконувати функції сторони обвинувачення чи сторони захисту.

Достатньо новою загальною засадою кримінального провадження є розумність строків. На сьогодні кримінальний процесуальний закон

встановлює критерії для визначення розумності строків кримінального провадження. Аналіз оцінки розумності строків здійснено на підставі вивчення справ ЄСПЛ. Аргументовано необхідність здійснення перевірки термінів (строків) щодо проведення слідчих (розшукових) дій під час судового розгляду на предмет можливого їх порушення (дотримання).

Розділ 2. «Процесуальний порядок судового розгляду (судового слідства)» складається з двох підрозділів та чотирьох пунктів, в яких приділено увагу проблемам початку судового розгляду, подання до суду та оголошення обвинувального акта та роз'яснення обвинуваченому суті обвинувачення, а також з'ясуванню обставин кримінального провадження та перевірки їх доказами під час судового розгляду.

У підрозділі 2.1. «Оголошення обвинувального акта та роз'яснення обвинуваченому суті обвинувачення» розглянуто сутність обвинувального акта, який можна розглядати в декількох аспектах: 1) результат діяльності слідчого (прокурора) на стадії досудового розслідування; 2) процесуальне рішення слідчого (прокурора); 3) підсумковий документ. Здійснено порівняльний аналіз норм чинного кримінального процесуального законодавства на предмет виявлення процесуальних новел (зокрема, процедури «відкриття матеріалів іншій стороні»). При цьому, необхідно підкреслити, що законодавець прагнув до суттєвого змінення процедури, пов'язаної із тим, що докази мають формуватися під час судового розгляду (судового слідства). Початок судового слідства відображає реальні умови змагальності сторін судового провадження.

До обвинувального акта долучаються додатки, які передбачені у ч. 4 ст. 291 КПК України. Зазначений перелік є вичерпним. Стаття 109 КПК України встановлює вимоги щодо «реєстру матеріалів досудового розслідування» як додатку до обвинувального акта. Необхідно враховувати, що за інформацією, яка міститься в реєстрі матеріалів досудового розслідування, можливо отримати певні дані про перелік, види, кількість, послідовність, часовий період проведення слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних заходів на стадії досудового розслідування, наявність достатньої або недостатньої кількості процесуальних документів, їх обсяг та ін.

Підрозділ 2.2. «З'ясування обставин кримінального провадження та перевірка їх доказами» складається з чотирьох пунктів, в яких висвітлюються проблемні питання визначення обсягу доказів та порядок їх дослідження, а також проведення різних за своєю суттю судових дій.

У пункті 2.2.1. «Визначення обсягу доказів, що підлягають дослідженню, та порядку їх дослідження» розглянуто співвідношення поняття «обсяг доказів» з іншими поняттями та категоріями: «доказ», «доказування», «джерела доказів», «предмет доказування», «межі доказування»,

«достатність доказів» та ін. На нашу думку, обсяг доказів має означати величину, кількість або зміст інформації (відомостей, даних), яка здатна встановлювати обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Обсяг доказів – це кількість та зміст фактичних даних. Тлумачення терміну «обсяг доказів» розкриває його змістовну сторону, яка означає кількість фактичних даних у кримінальному провадженні, що виявляється у певному їх поєднанні як належна сукупність (або система).

Сторони судового провадження мають надавати свої пропозиції щодо обсягу доказів, що підлягають дослідженню та порядку їх дослідження. Певною новелою кримінального процесуального законодавства України є встановлення можливості спрощеного порядку дослідження доказів. Цей порядок передбачено згідно із Рекомендацією № 6 R (87) 18 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Стосовно спрощення кримінального правосуддя». Поряд із терміном спрощений порядок судового розгляду (судового слідства) використовується також й термін скорочена процедура судового слідства. Проведений аналіз дозволить стверджувати, що терміни «спрощення» та «скорочення» судового розгляду співвідносяться як загальне і окреме поняття. Оскільки до спрощеного судового розгляду може бути також віднесено процедуру спрощеного провадження щодо кримінальних проступків (ст. 381, 382 КПК України), кримінальне провадження на підставі угод (ст. 468, 469 КПК України). При цьому, спрощене судове слідство означає скорочений порядок у дослідженні доказів.

У цій частині роботи встановлено також співвідношення понять «дослідження доказів», «перевірка доказів» і «верифікація даних». Дослідження доказів на стадії судового розгляду передбачає здійснення їх верифікації – перевірки достовірності та відповідності дійсності.

У пункті 2.2.2. «Проведення судових дій вербального характеру» виокремлено судові дії за ознакою «вербальності» (наявності мовного спілкування) та надано їх характеристики. В системі судових дій вербального характеру важливе місце посідає допит. У роботі підкреслено, що судовому допиту притаманний змагальний характер спілкування. Розглянуто особливості та ознаки судового допиту. Сформульовано поняття судового допиту (допиту у суді), під яким пропонується розуміти вербальну судову дію, яка полягає у спілкуванні учасників судового провадження під час змагальної взаємодії судового розгляду, відповідно до процедури встановленої чинним законодавством, спрямованої на отримання показань (інформації) обвинуваченого, свідка, потерпілого, експерта.

Під час дослідження здійснено аналіз різних видів судового допиту (допиту обвинуваченого (ст. 351 КПК України), допиту свідка (ст. 352 КПК України), допиту потерпілого (ст. 353 КПК України), допиту малолітнього

або неповнолітнього свідка чи потерпілого (ст. 354 КПК України), допиту експерта в суді (ст. 356 КПК України) та ін.). Проаналізовано новели кримінального процесуального законодавства України: проведення судового допиту у режимі відеоконференції при трансляції з іншого приміщення (ч. 3 ст. 351 КПК України), допит свідка з використанням технічних засобів з іншого приміщення, що унеможливило його ідентифікацію (ч. 9 ст. 352 КПК України), одночасний допит двох чи більше вже допитаних учасників кримінального провадження (свідків, потерпілих, обвинувачених) (ч. 14 ст. 352 КПК України).

Приділено увагу процедурі проведення прямого, перехресного, одночасного та шахового допиту. Сутність перехресного допиту полягає у постановці запитань допитуваному різними сторонами змагального процесу. На відміну від перехресного допиту, шаховий допит не регламентовано чинним КПК України. За нашою позицією, шаховий допит під час судового розгляду може бути проведений у межах одночасного допиту, процедура якого передбачена чинним КПК України.

Наведено критичні зауваження щодо можливості використання навідних запитань під час перехресного допиту. Під час анкетування суддів, прокурорів та адвокатів було встановлено їх негативне відношення до постановки навідних запитань під час перехресного допиту (89 % суддів, 34 % прокурорів, 79 % адвокатів). З метою встановлення заборони на постановку навідних запитань запропоновано редакцію ч. 7 ст. 352 КПК України.

Висловлено негативне відношення щодо можливості проведення допиту спеціаліста під час судового розгляду. У ст. 360 КПК України регламентовано – «консультації та роз'яснення спеціаліста». Такі «консультації (роз'яснення) спеціаліста» є самостійною судовою дією, а не різновидом допиту. Вказані консультації (роз'яснення) не відносяться до процесуальних джерел доказів.

У пункті 2.2.3. «Проведення судових дій невербального характеру» визначено їх сутність, види та особливості реалізації. Віднесення судових дій до невербальних пов'язане із особливостями відображення та дослідження інформації за допомогою органів чуття людини (учасників кримінального провадження). Невербальні судові дії – це процесуальні дії щодо дослідження доказів, які засновані на немовних засобах спілкування та отримання інформації за допомогою органів чуття учасниками кримінального провадження у змагальному судовому процесі. «Невербальність» як ознака судової дії означає відсутність мовної комунікації або наявність її мінімальної кількості.

Аналіз норм чинного кримінального процесуального законодавства свідчить про те, що до сучасних невербальних судових дій на теперішній час

можуть бути віднесені: 1) дослідження речових доказів (ст. 357 КПК України); 2) дослідження документів (ст. 358 КПК України); 3) дослідження звуко- і відеозаписів (ст. 359 КПК України); 4) огляд на місці (ст. 361 КПК України). У роботі розглянуто зміст та надано характеристики даним судовим діям.

За результатами дослідження зроблено висновок про можливість та доцільність проведення невербальної судової дії – освідчення у суді (огляд тіла живої людини), процедура проведення якої не передбачена чинним КПК України. Висловлені аргументи на користь проведення освідчення у суді. Запропоновано проект ст. 361-1 КПК України «Освідчення у суді».

Пункт 2.2.4. «Теоретико-прикладні аспекти проведення судом інших дій пізнавального характеру» присвячений судовим діям, які мають змішаний (системний) характер та посідають проміжне положення. До змішаних судових дій може бути віднесено пред'явлення для впізнання (ст. 355 КПК України). У процесуальному законодавстві не визначено чіткого порядку, за яким має бути здійснено узнавання під час судового розгляду. Враховуючи недосконалість нормативної конструкції до ст. 355 КПК України запропоновано доповнення у вигляді додаткової частини четвертої щодо бланкетного відсилання до норм КПК України, що регламентують пред'явлення для впізнання під час досудового розслідування. Звернено увагу на недопустимість тлумачення пред'явлення для впізнання в суді як узнавання одного конкретного об'єкта або здійснення повторного узнавання. Окрім того, порядок проведення пред'явлення для впізнання особи або речей у суді передбачає за необхідне дотримання змагального характеру у судовому провадженні між сторонами обвинувачення та захисту.

До складних (системних) або змішаних судових дій можуть бути віднесені й ті, що засновані на проведенні певних перевірок, випробувань або дослідів. Значна кількість практичних працівників указує на доцільність передбачити у КПК України процедуру проведення судового експерименту (відзначили 51% суддів, 57 % прокурорів, 82 % адвокатів). Аргументовано доцільність запровадження процедури проведення судового експерименту. Обґрунтовано висновок про потребу доповнити КПК України окремою нормою щодо порядку проведення судового експерименту. За результатами дослідження запропоновано проект ст. 361-2 КПК України «Судовий експеримент».

До складних (системних) судових дій також може бути віднесено залучення експертів (призначення та проведення судових експертиз) як важливу форму використання спеціальних знань у кримінальному провадженні. Можливість проведення судової експертизи під час судового розгляду передбачено ст. 332 КПК України «Проведення експертизи за ухвалою суду». Дана норма процесуального закону розміщена в «загальних

положеннях судового розгляду», що є не логічним. Запропоновано перемістити ст. 332 КПК України до параграфу 3 глави 28 КПК України «Процедура судового розгляду». Залишилося відкритим й питання про отримання зразків для порівняльного дослідження. Вважаємо, що така прогалина має бути усунена за допомогою встановлення належної процедури у параграфі 3 глави 28 КПК України.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та вирішення наукового завдання, що полягає в отриманні нових результатів у вигляді наукових висновків щодо порядку здійснення судового розгляду (судового слідства) та проведення окремих судових дій. Проведене дослідження надає можливість сформулювати низку важливих для теорії та практики висновків і пропозицій.

1. Вивчення змісту судового розгляду надало можливість виокремити певні його етапи (або частини). Судове слідство запропоновано розглядати як певну систему судових дій, що мають пізнавальний характер. Судове слідство визначено як найважливіший етап судового розгляду, який являє собою пізнавальну судову діяльність щодо дослідження та оцінки фактичних даних (доказів) в умовах змагальності сторін кримінального провадження (сторони обвинувачення та сторони захисту), спрямовану на вирішення правового конфлікту, прагнення до відновлення справедливості.

2. Надано характеристики таким видам судового розгляду, як спрощений і заочний (*in absentia*), а також судовий розгляд при особливому провадженні (кримінальне провадження на підставі угод; кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення; кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб тощо) та провадження із підсиленими процесуальними гарантіями. Визначено наявність певної специфіки судового розгляду щодо здійснення кримінального провадження стосовно неповнолітніх; кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру; кримінальних проваджень з перегляду судових рішень.

3. Встановлено роль загальних засад кримінального провадження для процедури судового слідства (доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень, змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості, безпосередність дослідження показань, речей і документів, диспозитивність, розумність строків та ін.). Надано характеристики зазначеним загальним засадам кримінального провадження.

4. Сутність судових дій полягає у дослідницькому характері судової діяльності – дослідження доказів. Зроблено висновок про недоцільність

поєднання судових і слідчих дій. Головна функція суду – здійснення правосуддя за допомогою дослідження доказів. Судові дії віднесено до процесуальних дій дослідницького (пізнавального), а не слідчого характеру. Зміст судового слідства складається із системи судових дій. Цей перелік у КПК України є вичерпним. КПК України містить такі судові дії: допит обвинуваченого (ст. 351); допит свідка (ст. 352); допит потерпілого (ст. 353); допит малолітнього або неповнолітнього свідка чи потерпілого (ст. 354); пред'явлення для впізнання (ст. 355); допит експерта в суді (ст. 356); дослідження речових доказів (ст. 357); дослідження документів (ст. 358); дослідження звуко- і відеозаписів (ст. 359); консультації та роз'яснення спеціалістів (ст. 360); огляд на місці (ст. 361); проведення експертизи за ухвалою суду (ст. 332).

5. Судове слідство розпочинається з оголошення обвинувального акта. У КПК України 2012 р. застосовано новий термін «обвинувальний акт» замість терміну «обвинувальний висновок», який було передбачено КПК України 1960 р. Відбулися суттєві процесуальні трансформації, які пов'язані із запровадженням реальних механізмів змагальності сторін на стадії судового розгляду, зміненням процедури подання та дослідження доказів під час судового слідства. Обвинувальний акт можна розглядати в декількох аспектах: 1) результат діяльності слідчого (прокурора) на стадії досудового розслідування; 2) процесуальне рішення слідчого (прокурора); 3) підсумковий документ.

6. Звернено увагу на положення ст. 290 КПК України, в якій запропоновано процедуру «відкриття матеріалів іншій стороні», а також передбачено «надання доступу до матеріалів досудового розслідування». До обвинувального акта долучаються додатки, які чітко передбачені кримінальним процесуальним законодавством (ч. 4 ст. 291 КПК України). Початок судового слідства (судового розгляду) відображає реальні умови змагальності сторін судового провадження. Такий порядок розпочинається з оголошення обвинувального акта та роз'яснення обвинуваченому суті обвинувачення.

7. Запропоновано підходи до розуміння поняття «обсяг доказів» та встановлено його співвідношення з такими категоріями, як «доказ», «доказування», «джерела доказів», «предмет доказування», «межі доказування». Запропонований у кримінальному процесуальному законі термін «обсяг доказів» певним чином співвідноситься з термінами предмет та межі доказування. Тлумачення терміну «обсяг доказів» розкриває його змістовну сторону, яка означає кількість фактичних даних у кримінальному провадженні, яка виявляється у певному їх поєднанні як належна сукупність (або система). Визначення обсягу доказів, що підлягають дослідженню, передбачає визначення їх належності (ст. 85 КПК України) і допустимості

(ст. ст. 86, 87, 88, 89 та 90 КПК України). Встановлено співвідношення понять «дослідження доказів», «перевірка доказів» і «верифікація даних». Дослідження доказів на стадії судового розгляду (судового слідства) передбачає здійснення їх верифікації – перевірки достовірності та відповідності дійсності. На підставі аналізу норм чинного кримінального процесуального законодавства визначено порядок дослідження доказів під час судового розгляду та можливість його змінення. Розглянуто також можливість спрощеного порядку дослідження доказів та скороченої процедури судового слідства.

8. За своєю пізнавальною сутністю судові дії пропонується поділяти на дії вербального та невербального характеру, а також інші дії пізнавального характеру. Така диференціація судових дій пов'язана із особливостями дослідження доказів та обранням методів пізнання. Наявність вербальної і невербальної комунікації у судовому розгляді дозволило розподілити судові дії на: 1) вербальні; 2) невербальні; 3) інші дії пізнавального характеру.

9. Аналіз норм чинного кримінального процесуального законодавства України за критерієм «вербальності» дозволяє виокремити такі судові дії вербального характеру: допит обвинуваченого (ст. 351 КПК України); допит свідка (ст. 352 КПК України); допит потерпілого (ст. 353 КПК України); допит малолітнього або неповнолітнього свідка чи потерпілого (ст. 354 КПК України); допит експерта в суді (ст. 356 КПК України); консультації та роз'яснення спеціаліста (ст. 360 КПК України). Окрім того, у КПК України також передбачено процедуру проведення деяких різновидів допиту зі специфічним проявом вербальності: повторного допиту свідка (ч. 13 ст. 352 КПК України), допиту обвинуваченого з використанням відеоконференції при трансляції з іншого приміщення (ч. 3 ст. 351 КПК України), допиту свідка з використанням технічних засобів з іншого приміщення (ч. 9 ст. 352 КПК України), одночасного допиту двох чи більше вже допитаних учасників кримінального провадження (свідків, потерпілих, обвинувачених) (ч. 14 ст. 352 КПК України).

10. В системі судових дій вербального характеру важливе місце посідає допит. Судовий допит (допит у суді) – вербальна судова дія, яка полягає у спілкуванні учасників судового провадження під час змагальної взаємодії судового розгляду, відповідно до процедури встановленої чинним законодавством, спрямованої на отримання показань (інформації) від обвинуваченого, свідка, потерпілого, експерта. Виокремлено різні види судового допиту, розглянуто їх порядок проведення та надано відповідні характеристики.

11. Проведення перехресного допиту притаманно змагальному судовому процесу. Сутність перехресного допиту полягає у постановці запитань допитуваному сторонами змагального процесу. На відміну від перехресного

допиту, шаховий допит не регламентовано чинним кримінальним процесуальним законодавством. У сучасних умовах шаховий допит під час судового розгляду може бути проведений у межах одночасного допиту, процедура якого передбачена чинним КПК України. Запропоновано внесення змін до ч. 7 ст. 352 КПК України та встановлення законодавчої заборони на постановку навідних запитань під час перехресного допиту. Перехресний допит збільшує небезпеку викривлення інформації, виникнення добросовісних помилок у показаннях.

12. Запропоновано визначення поняття невербальні судові дії – процесуальні дії щодо дослідження доказів, які засновані на немовних засобах спілкування та отримання інформації за допомогою органів чуття учасниками кримінального провадження у змагальному судовому процесі. Виокремлено невербальні судові дії та здійснено розгляд їх характеристик. Аналіз чинного кримінального процесуального законодавства дозволив віднести до невербальних судових дій такі: 1) дослідження речових доказів (ст. 357 КПК України); 2) дослідження документів (ст. 358 КПК України); 3) дослідження звуко- і відеозаписів (ст. 359 КПК України); 4) огляд на місці (ст. 361 КПК України).

13. Встановлено співвідношення речових доказів з іншими матеріальними носіями або об'єктами (цифровими джерелами доказової інформації, документами, зразками для експертного дослідження та ін.). Порядок дослідження речових доказів обумовлений змагальним характером визначення обсягу доказів (ст. 349 КПК України), певною послідовністю їх дослідження та особливостями їх зберігання, коли вони надані до суду (ст. 100 КПК України). Запропоновано найменування ст. 358 КПК України «Дослідження документів» замінити на «Огляд та оголошення документів». Оскільки, у такому разі судова дія буде відповідати своїй сутності. Термін «дослідження документів» є більш широким поняттям, ніж їх огляд та оголошення. Визначено види документів, які можуть бути досліджені під час судового розгляду (судового слідства). Розглянуто умови щодо дослідження документів у суді залежно від того, якою стороною надається документ.

14. Невербальною судовою дією є огляд на місці – судова дія, яка має винятковий характер. Єдине завдання, яке може бути поставлене для цієї судової дії – це безпосереднє сприйняття учасниками судового провадження результатів та наслідків певної події (наслідки від пожежі, вибуху, залізничної аварії, падіння літака та ін.), тобто того, що й через тривалий час не може бути повністю відновлено. Пропонована назва «огляд на місці» не відображає у повному обсязі суті цієї судової дії. Назва ст. 361 КПК України «Огляд на місці» має бути змінена на «Огляд на місці події». Проведений аналіз дозволив запропонувати порядок проведення освідування під час судового провадження. Чинне кримінальне процесуальне законодавство

може бути доповнено ст. 361-1. «Освідування в суді».

15. Класифікація судових дій за критерієм вербальності (невербальності) дозволяє виокремити й змішані дії, які посідають проміжне положення (місце) у цій системі. У цьому разі можливо говорити про змішане (або системне) джерело інформації, на якому ґрунтуються певні судові дії і фактично відображують їх природу. До змішаних судових дій можуть бути віднесені пред'явлення для впізнання, судовий експеримент, призначення та проведення судових експертиз (залучення експерта), отримання зразків для порівняльного дослідження.

16. Розглянуто дискусійну проблему щодо проведення пред'явлення для впізнання в суді – так звану повторність узнання, яке вже здійснювалося під час досудового розслідування. Можливість проведення повторного пред'явлення для впізнання в суді того самого об'єкта, який пред'являвся під час слідчої (розшукової) дії і тим самим особам – виключається. У ст. 355 КПК України не визначено чіткого порядку, за яким має бути здійснено узнання під час судового розгляду. До ст. 355 КПК України пропонуються доповнення у вигляді додаткової частини четвертої цієї статті такого змісту: «пред'явлення для впізнання особи чи речі під час судового розгляду здійснюється за правилами ч. 2, 4, 6, 7, 8, 9 ст. 228, ч. 2 ст. 229 КПК України».

17. Обґрунтовано висновок про доцільність визначення правової регламентації судового експерименту та сформульовано зміст ст. 361-2 КПК України «Судовий експеримент». У кримінальному процесуальному законодавстві України не передбачено проведення окремої судової дії – судовий експеримент. Проведення такої судової дії є доцільним, оскільки у певних випадках є необхідність у проведенні дослідів чи випробувань з метою перевірки і уточнення даних під час судового розгляду.

18. До складних (системних) судових дій може бути віднесено призначення та проведення судових експертиз (залучення експерта). Можливість проведення судової експертизи під час судового розгляду передбачено ст. 332 КПК України «Проведення експертизи за ухвалою суду». Дана норма кримінального процесуального закону (ст. 332 КПК України) розміщена в «загальних положеннях судового розгляду», а не в «процедурі судового розгляду», де пропонуються і розглядаються різні судові дії. Такий підхід є не логічним, оскільки призначення та проведення судових експертиз має розглядатися в структурі судового слідства – процедури судового розгляду. Тому, положення ст. 332 КПК України мають бути переміщені до параграфу 3 глави 28 КПК України «Процедура судового розгляду». У цьому параграфі відсутній також й порядок отримання зразків для експертизи. Порядок отримання зразків для експертизи під час судового розгляду має бути запропоновано у параграфі 3 глави 28 КПК України. Отримання зразків для експертизи (зразків для

порівняльного дослідження) під час судового розгляду може бути віднесено до окремої групи судових дій забезпечувального характеру (забезпечення процесу пізнання). У класифікації судових дій отримання зразків для експертизи належить до складних (системних) або змішаних процесуальних дій.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Шепітько І. І. Сутність судового розгляду (судового слідства) та його місце в системі кримінального провадження. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. НДІВПЗ ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Вип. 32. 2016. С. 218–234.
2. Шепітько І. І. Судове слідство в контексті реалізації загальних засад кримінального провадження. *Вісник Національної академії правових наук України*. № 4 (87). 2016. С. 184–194.
3. Шепітько І. І. Проблеми визначення обсягу доказів та порядок їх дослідження в судовому провадженні. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. НДІВПЗ ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Вип. 33. 2017. С. 301–320.
4. Шепітько І. І. Обвинувальний акт: сутність, зміст та значення для судового розгляду. *Право і суспільство*. № 4. Ч. 2. 2017. С. 210–215.
5. Шепітько І. І. Судовий допит у змагальному кримінальному провадженні. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. Вип. № 6. 2018. С. 157–168.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Шепітько І. І. Сутність судового слідства в кримінально-процесуальному законодавстві України. *Актуальні проблеми криміналістики*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25–26 вересня 2003 р.). Харків: Гриф, 2003. С. 171–173.
2. Шепітько І. І. Сутність судових дій та їх роль у змагальному провадженні. *Ароцкерівські читання*: зб. матер. міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 90-річчю від дня народження Л. Ю. Ароцкера (м. Полтава, 25 травня 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 18–20.

АНОТАЦІЯ

Шепітько І. І. Судовий розгляд (судове слідство) в системі судового провадження у першій інстанції. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за

спеціальністю 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність». – Львівський національний університет імені Івана Франка, Міністерство освіти і науки України. – Львів, 2018.

У роботі комплексно досліджено проблеми судового розгляду (судового слідства) як етапу судового провадження в суді першої інстанції. Надано характеристики окремим видам судового розгляду, визначено роль загальних засад кримінального провадження для процедури судового слідства, встановлено особливості початку судового слідства та з'ясування обставин кримінального провадження і перевірки їх доказами. Розкрито сутність і зміст судового слідства та його структурних компонентів (елементів) – судових дій, що мають пізнавальний характер.

Досліджено вербальні, невербальні та змішані (системні) судові дії. Виокремлено види судових дій та визначено порядок їх проведення у змагальному кримінальному провадженні. На підставі проведеного наукового дослідження та узагальнення судової практики сформульовано пропозиції, що спрямовані на вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства України.

Ключові слова: судовий розгляд, судове слідство, судове провадження, кримінальне провадження, судова дія, дослідження доказів, перевірка доказів, обсяг доказів, перехресний допит.

АННОТАЦІЯ

Шепитько І. І. Судебное разбирательство (судебное следствие) в системе судебного производства в первой инстанции. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 «Уголовный процесс и криминалистика, судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность». – Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Министерство образования и науки Украины. – Львов, 2018.

Диссертация посвящена исследованию проблем судебного разбирательства (судебного следствия) как этапа судебного производства в суде первой инстанции. Рассмотрены характеристики отдельных видов судебного разбирательства (упрощенное и заочное (in absentia), при особом производстве в форме частного обвинения, уголовное производство относительно отдельных категорий лиц и др.). Установлена роль общих начал уголовного производства для процедуры судебного следствия (доступ к правосудию и обязательность судебных решений, состязательность сторон и свобода в предоставлении ими суду своих доказательств и в доказывании перед судом их убедительности, непосредственность исследования

показаний, вещей и документов, диспозитивность, разумность сроков и др.). Определены особенности начала судебного следствия, выяснения обстоятельств уголовного производства и проверка их доказательств.

Судебное следствие предложено рассматривать как определенную систему судебных действий, имеющих познавательный характер. Судебное следствие – наиболее важный этап судебного разбирательства, представляющий собой познавательную судебную деятельность, состоящую в исследовании и оценке фактических данных (доказательств) в условиях состязательности сторон уголовного судопроизводства (стороны обвинения и стороны защиты), направленную на разрешение правового конфликта, стремление к восстановлению справедливости. Судебное следствие начинается с оглашения обвинительного акта. Рассмотрены некоторые проблемные вопросы, связанные с представлением такого акта и внедрением процедуры «открытия материалов другой стороне» (ст. 290 УПК Украины). Обращено внимание на подходы к пониманию термина «объем доказательств».

Структурными элементами (компонентами) судебного следствия являются судебные действия. Сущность судебных действий состоит в их познавательном характере – исследовании доказательств. Рассмотрены вербальные, невербальные и смешанные (системные) судебные действия.

В системе судебных действий вербального характера важное место занимает допрос. Судебный допрос – вербальное судебное действие, состоящее в общении участников судебного производства в ходе состязательного взаимодействия судебного разбирательства, в соответствии с процедурой, установленной действующим законодательством, направленное на получение показаний (информации) от обвиняемого, свидетеля, потерпевшего, эксперта. Рассмотрены виды и формы судебного допроса, уделено особое внимание процедуре прямого, перекрестного, шахматного, одновременного допросов. Сформулированы соображения относительно вербального судебного действия «консультации и разъяснения специалиста».

Невербальные судебные действия – процессуальные действия, касающиеся исследования доказательств, основанные на неречевых средствах общения и получения информации с помощью органов чувств участниками уголовного производства в состязательном судебном процессе. К невербальным судебным действиям отнесены: 1) исследование вещественных доказательств (ст. 357 УПК Украины); 2) исследование документов (ст. 358 УПК Украины); 3) исследование звуко- и видеозаписей; 4) осмотр на месте (ст. 361 УПК Украины). Внесено предложение о необходимости дополнить перечень невербальных судебных действий освидетельствованием в суде.

В качестве смешанных (системных) судебных действий рассмотрены: предъявление для опознания и назначение (проведение) судебных экспертиз. Результаты исследования позволили предложить правовую регламентацию проверочного судебного действия – судебного эксперимента.

На основании проведенного исследования и обобщения судебной практики сформулированы предложения, направленные на совершенствование действующего уголовного процессуального законодательства Украины.

Ключевые слова: судебное разбирательство, судебное следствие, судебное производство, уголовное производство, судебное действие, исследование доказательств, проверка доказательств, объем доказательств, перекрестный допрос.

SUMMARY

Shepitko I. I. Court hearing (trial) in the system of judicial proceedings at trial court. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for a Candidate degree of Law, specialty 12.00.09 «Criminal Procedure and Criminalistics; Forensics Examination; Operational Search Activity». – Ivan Franko National University of Lviv, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Lviv, 2018.

The problem of court hearing (trial) as a stage of judicial proceedings at trial court is investigated in the thesis. The characteristics of certain types of court hearing are given, the role of the general principles of criminal proceedings for the procedure of trial is determined, the peculiarities of the commencement of the trial and the clarification of the circumstances of the criminal proceedings and verification of its evidence are determined. The essence and content of the trial and its structural components (elements) – judicial actions of a cognitive nature are revealed.

Verbal, non-verbal and mixed (systemic) judicial actions have been investigated. The types of judicial actions are specified. The procedure for conducting them in a competitive criminal procedure is determined. Based on the conducted scientific research and generalization of judicial practice, the author's proposals are formulated, aimed at improving the criminal procedural legislation of Ukraine.

Key words: court hearing, trial, judicial proceedings, criminal proceedings, judicial action, research of evidence, verification of evidence, volume of evidence, cross-examination.

Відповідальний за випуск
кандидат юридичних наук, доцент В. І. Маринів

Підписано до друку 11 травня 2018 р. Формат 60x90/16
Папір офсетний. Віддруковано на різнографі.
Умовн. друк. арк. 0,7. Облік. вид. арк. 0,9.
Тираж 100 прим. Зам. № 149

Друкарня
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77.